

משנה ה'

משנה זו עוברת לפרט בדיני "בור המזיק".

בבא קמא פרק ה' ■ ה'

ביאור

המשנה עוסקת בחופר בור בשפוע - פי הבור ברשות אחת וקרקעית הבור ברשות אחרת:

¹ החופר בור בחצרו ופי הבור ברשות הרבים; החופר ברשות הרבים ופי הבור בחצרו; החופר בחצרו ופי הבור בחצר אחרת השיכת לו^א - חייב בנזקיו.

באור הדברים: כלל קובע כי הבור הולך

אחר פתחו, מקום הבור נקבע לפי המקום שבו נמצא פי הבור. לפיכך, אם פי הבור ברשות הרבים הוא מתחייב בדין חופר בור ברשות הרבים. בשני המקרים האחרונים שפי הבור ברשות היחיד מדבר שלאחר מכן הפקיר את השטח שסביבות הבור ולפיכך הוא מתחייב בדין חופר בור ברשות הרבים. אם לא הפקיר, הוא פטור בטענה כלפי הנזק: "מה מעשיך ברשותי" (כמו כן החופר בור ברשות היחיד ופתחו סמוך לרשות הרבים - מתחייב, כי אינו יכול לטען טענה זו).

² החופר בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור

י"ח בתשרי

יום א'

ג'

דחווה"מ סוכות

(בבא בתרא קיז)

היום נלמד:

משנה

בבא קמא

פרק ה' משנה ה'

גמרא

ברכות דף י"א

תוכנה מרגשת

האוניברסיטאות

בארה"ב מורידות

את המסכות

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף קי"ז

זוהר

פנחס דף ריד:

הלכה

ברכת לישב

בסוכה

הלכה א'

מקורות והערות

א. חצר אחרת לאו דווקא, אלא אפילו היחיד אחר" אגב הרישא העוסקת בשתי באותה חצר, והמשנה נקטה "לרשות רשויות

בבא קמא פרק ה' ■ ה'

ביאור

וּמַת, חֵיב.³ אַחַד הַחוֹפֵר
בוֹר, שִׁיחַ וּמַעְרָה,
חֲרִיצִין וְנַעֲיִצִין, חֵיב.
אִם כֵּן, לְמָה נֶאֱמַר
"בוֹר", מַה בּוֹר שֵׁשׁ
בו כְּדֵי לְהַמִּית, עֲשֶׂה
טְפָחִים, אִף כֹּל שֵׁשׁ
בו כְּדֵי לְהַמִּית, עֲשֶׂה
טְפָחִים. הֵיוּ פְחוּתִין
מֵעֲשֶׂה טְפָחִים, וְנִפְל
לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר
וּמַת, פְּטוֹר. וְאִם הִזֵּק
בו, חֵיב:

ומת - חיב.
התנא נקט מקרה זה לחדש כי
אף על פי שמלכתחלה חפר במקום
הפקר, הוא מתחייב, לבל יטעו
שרק במקרים שנקט למעלה הוא
חיב, כי בעת החפירה היתה לו
בעלות על אחד מרכיבי הבור
ואפשר היתה להניח, שרק כך הוא
אחראי על נזקיו.²

³ אחד דין החופר "בור" - חפירה
עגלה, "שיח" - חפירה ארבה
וצרה, ו"מערה" - חפירה מרבעת
בעלת תקרה, "חריצין" - חפירה
מרבעת, ו"נעיצין" - בור רחב
מלמעלה וצר מלמטה - חיב.
אם כן למה אמרה התורה¹ "בור"
(וכי יפתח איש בור... ונפל שמה
שור... בעל הבור ישלם...)?

ללמד, מה סתם בור יש בו כדי
להמית, כי סתם בור אינו פחות
מעמק עשירה טפחים¹ - שעור שיש בו כדי להמית - אף כל חפירה אין
מתחייבים עליה אלא אם כן יש בה שעור עמק כדי להמית - עשירה
טפחים.
היו החפירות פחותות מעשירה טפחים ונפל בהן שור או חמור ומת -
פטור.²
אף אם רק הזק בעל החיים - חיב בעל החפירה, שכן גם בבור פחות
מעשירה טפחים יש כדי להזיק.

הקביעה כי סתם בור יש בו עשירה טפחים לעמת חפירות אחרות, היא מפני שדרך כלל

מקורות והערות

1. שלא מחמת הבור מתו, שהרי אין בו כדי להמית. אך הרמב"ם (הלכות זקי ממון, פרק י"ב, הלכה ט"ו) כתב, שהוא כמו אנוס על זק זה, שכן אינו שכית. המאירי (דף נ"א, ד"ה אמר המאירי החופר) כותב כי במקרה של

2. שיטה מקובצת, בשם רבנו יהונתן, דף נ"ב, ד"ה מתני'. 3. שמות, כא/ל-לד. 4. ראה תוספות סנהדרין, דף מה/א, ד"ה מה בור. 5. בטעם הדבר כתב רש"י (דף נ"א, ד"ה וזה אב) לפי שרגליים לדבר

ביאור

היו חופרים בורות לאגירת מי גשמים; הואיל ובור הוא חפירה עגולה, בור בשער פחות מעשרה טפחים אינו מכיל כמות גדולה של מים לעמת חפירה מרבעת שנוספים לה שטחי הנזיות, ולפיכך היו מעמיקים את הבורות העגלים יותר מן החפירות האחרות.¹

מקורות והערות

מוות הוא פטור אף מדמי נזק משוער שהיה הבור יכול לגרום. 1. ראב"ד, הובא בשיטה מקובצת, דף נ/ב, ד"ה אם.

מה עומד לקרות במלחמה האחרונה?

ברכות דף י"א

לְמָה נִסְמְכָה פְּרֶשֶׁת
אֲבִשְׁלוּם לְפֶרֶשֶׁת גּוֹג
וּמִגּוֹג? שָׁאֵם יֹאמֵר לָךְ
אָדָם: כָּלוּם יֵשׁ עֶבֶד
שְׂמוּרַד בְּרִבּוֹ? אַף אַתָּה
אָמַר לוֹ: כָּלוּם יֵשׁ בֶּן
שְׂמוּרַד בְּאֲבִיו? אֵלֵא
הוּא, הֲכֵא נִמְוֵי הוּא.

ביאור

מלחמת גוג ומגוג מבטאת מרידה מחלטת של אמות העולם באלקים, ולכן במלחמה זו ה' בעצמו ילחם בהן ויביא את מפלתן.

מלחמת גוג ומגוג, אותה חזו הנביאים, היא אחד השלבים בתהליך הגאולה. זוהי המלחמה האחרונה, שבה מתאחדים עמים רבים נגד ישראל, ואז מתגלה ה' משמיד את האויבים ומושיע את ישראל. למלחמה זו יש קשר מיוחד

לחג הסוכות, ולכן נוהגים לקרא בו בהפטרות החג והשבת את הפרקים בספרי יחזקאל וזכריה, המתארים את אותה המלחמה. הדברים שאתם קוראים כעת נכתבו כמה חדשים לפני הדפסת החוברת שלפניכם. בשעה שהם נכתבים, עם ישראל עדין שרוי בעצומה של המלחמה שנפתחה במפתיע בשמחת תורה בשנה שעברה. האם בינתיים המלחמה נמשכת או שהיא כבר הסתיימה בצורה זו או אחרת, ואולי כבר הגיעה הגאולה השלמה? איני יודע. אבל חג הסוכות הוא הזדמנות לברר קצת יותר את עניינה של אותה מלחמת גוג ומגוג, שאולי הארועים שאנו עוברים פה בארץ קשורים אליה.

ראשית, פדאי להבהיר טעות נפוצה: מלחמת גוג ומגוג אינה מלחמה בין "גוג" לבין "מגוג", אלא מלחמה של מלך בשם "גוג מארץ המגוג", העולה בראש צבאותיו ועמים רבים שאתו על ארץ ישראל כדי לכבוש אותה. באותה תקופה, כפי שמתאר יחזקאל הנביא, עם ישראל כבר שב לארצו מהגלות והתיישב בה מחדש. מציאות זו היא לצנינים בעיניו של גוג, ולכן הוא יוצא להלחם בישראל ולעקור אותם מארצם.

נקדה חשובה נוספת היא שהשמות "גוג" ו"מגוג" הם בגדר משל, ואין צורך לחפש אישים או ארצות שזהו שמם האמתי. ראיה לכך נמצאת

בדברי הגמרא^א, לפיהם בקש הקדוש ברוך הוא לעשות את המלך חזקיהו למשיח, ואת סנהריב לגוג ומגוג. אם סנהריב מלך אשור יכול להחשב ל"גוג מלך המגוג", הרי שגם שליטים אחרים עם שמות אחרים יכולים למלא תפקיד זה.

הנקדה המרכזית היא שמלחמת גוג ומגוג אינה סתם מלחמה מסבות פוליטיות וכלכליות, אלא נובעת מהרצון למרוד בה' ובעם ישראל המיציגים אותו. כך כתב למשל רבי צדוק הכהן מלובלין^ב: "וגוג שיהיה קדם משיח הוא המלחמה אחרונה שיהיה בעולם מצד הסוף בעקבות משיח, שישלם כל הקומה עד העקבים שיתברר שלמות כנסת ישראל, אז יתעוררו כל אמות העולם לקטרג על זה בכל תקף וטענות שיש להם נגד ישראל, ולא היה במלחמה זו חוץ דעמלק שהיה קדם מתן תורה, שהוא התחלת הכניסה תחת כנפי השכינה שבתחלת בחירת האמה".

ובאמת, אנו רואים היום שהוסרו כל המסכות, ואמות העולם חוזרות בגלוי לשנאת ישראל הישנה והמכרת, כאלו לא השתנה דבר, מקטרגות על ישראל ומלמדות זכות על הרוצחים הזועתיים ביותר. אין עוד כל תרוץ וצדוק לשנאה הזו, מלבד השנאה המדחקת כלפי הבורא, שאותם רשעים מזהים אותנו כבניו.

התשובה שלנו לכך היא להתחזק באמונה ובחבור שלנו לבורא, כדי להראות ששום דבר לא יוכל להפריד אותנו ממנו. ויהי רצון שנזכה במהרה להתגלותו המלאה ולנצחוננו על כל אויבינו.

האוניברסיטאות בארה"ב מורידות את המסכות

תובנה
מרגשת

דוסון יומי שאיר לכס את היום

מסכת בבא בתרא ■ דף קי"ז

ביצד חולקה ארץ ישראל?

כְּשֶׁבִנִי יִשְׂרָאֵל נִכְנְסוּ לְאֶרֶץ חֵילֶק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן אֶת הָאֶרֶץ
לְחֻלְקִים חֻלְקִים וְכָל אֶחָד קִיבֵּל נַחֲלָה בְּאֶרֶץ.

לְמִי חוֹלְקָה הָאֶרֶץ? בְּדָף זֶה מוֹפִיעָה מַחְלוֹקֶת בְּעִנְיָן: יֵשׁ
אוֹמְרִים כִּי כָּל מִי שֶׁנִּכְנַס לְאֶרֶץ זָכָה בְּחֻלְקָה אֶחָד, וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים שֶׁהָאֶרֶץ חוֹלְקָה לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם (אֱלֹהִים שֶׁהָיוּ בְּגִיל
עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּזִמְנָן יְצִיאַת מִצְרַיִם). מֵאַחַר שֶׁיוֹצְאֵי מִצְרַיִם
כָּבְרוּ לֹא הָיוּ בְּחַיִּים, יוֹרְשֵׁיהֶם זָכוּ בְּחֻלְקִים שְׁלֵהֶם.

הצטרפו למאות אלפי לומדי הדף היומי פתחו שיעור שבועי אצלכם בקהילה

כל קהילה שתצטרף תקבל את העלון השבועי עפ"י הכמות הנצרכת
בקהילה בחינם עד פתח הבית! לרישום סרקו את הקוד.

לחבק מפל הלב

פנחס דף ריד:

תרגום

ביום הראשון של
החג, יתעורר הימין
לקבלה, בשביל
לחבקה, ואז כל החדוה
וכל הפנים מאירות,
וחדות המים צלולים,
לנסף על המזבח.

**בְּיוֹמָא קְדָמָא דְחַג, יתַעַר יְמִינָא
לְקַבְּלָהּ, בְּגִין לְחַבְּקָהּ, וּבְדִין כָּל
חְדוּוֹא וְכָל אַנְפִין נְהִירִין, וְחָדוּתָא
דְּמִים צְלוּלָן, לְנִסְכָּא עַל מִדְּבַחָא.**

ביום הראשון של חג הסוכות וכן בכל ימות החג, אנו עוברים מכפסא הדין של מי ראש השנה, לימים של חסד עליון, עד כדי השמחה הגדולה של הסבה. הסבה במבנה שלה מתארת בחבוק של הקב"ה את ישראל, שהרי הכשר הסבה הוא בשתי דפנות ושלישית אפלו טפח, וזהו כצורה של יד הפרוסה לחבוק, שהרי כאשר אדם מחבק את רעהו הזרוע שלו מתקפלת לשני חלקים וכף היד נעשית בעין טפח, אם כן הסבה היא חבוק אלקי אל עם ישראל, חבוק שפלו אהבה. וכך כותב רבנו האר"י הקדוש (שער הפונות דרוש ב' דסכות): "והנה יש חבוק של שמאלו תחת לראשי ונקרא דחילו ויראהו, יען כי הוא שמאל, וזה נעשה מן ראש השנה עד יום הכפורים... ואחר כך בסכות אז הוי רחימו ואהבהו, סוד חבוק של הימין וימינו תחבקני, ולכן יש בסכות נסוף המים והרומזים אל החסד המתפשט ומרוה את העולם ושאר המצות שבו שהם לולב ואתרוג וכו'... (דרוש ד'). והנה בהיותו מחבקה בזרועו נמצא כי הפרק העליון הוא מחבק את צד זרוע שמאל שלה, והפרק האמצעי נכפף עוד ומחבק לצד האחור שלה, ואלו נקראות שתי דפנות שלמות כהלכתן, והפרק השלישי של היד נכפף יותר מכלם ומחבק צד פנים שלה, אבל אינו מחבק כל הצד שהוא של פנים, כי הפרק ההוא קטן וקצר ואין בו רק שעור טפח שהם ד' אצבעות היד לבדם, ועל זה אמרו ורפן שלישיית אפלו טפח" עכ"ל.

ברכת לישוב בסוכה

א. ברכת לישוב בסוכה

הנכנס לסוכה, אף על פי שאינו אוכל שם, אלא רק שוהה בעמידה או בישיבה בסוכה, הרי הוא מקים מצות סוכה, שהרי הצווי שצויתה התורה 'בסכת תשבו שבעת ימים' הינו בעין 'תדורו', וכך היא דרך האדם כשדור בביתו, עומד, יושב, ועושה את כל עניניו¹.

הנכנס לסוכה לקיים את מצות הסוכה, מברך 'בא"ה אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו לישוב בסוכה'².

נחלקו הראשונים אימתי מברכים את ברכת 'לישוב בסוכה'. יש ראשונים הסוברים, שבכל עת שאדם נכנס לסוכה לשהות בה בעמידה או בישיבה, מברך בכניסתו 'לישוב בסוכה', ואפלו אם אינו אוכל ושותה בסוכה צריך לברך³.

גם אדם שפבר שהה קדם לכן בסוכה וברך את הברכה, מפל מקום אם יצא מהסוכה לסדר עניניו ולא היה בדעתו לחזור מיד לסוכה, בין שהסיח דעתו מן הסוכה, כשחזור לשהות בסוכה מברך שוב 'לישוב בסוכה'. ואף אם ארע לו בן מאה פעמים ביום, מברך בכל פעם שנכנס לסוכה⁴.

יש ראשונים הסוברים, שאין מברכים את ברכת 'לישוב בסוכה' אלא בשעת האכילה, והשוהה בסוכה קדם האכילה ימתין מלברך עד לשעת האכילה, לפי שעקר קביעות האדם בסוכה היא האכילה, והברכה

מקורות והערות

1. היא אותיות כ"ו ה"ס שהם בגימטריא הוי"ה אדנ"י - שם בכף החיים אות י"א.

1. ס' תרל"ט במ"ב ס"ק מ"ו.

3. ס' תרל"ט טוור ובבית יוסף ובמ"ב ס"ק מ"ו ובכף החיים אות צ"ד. וכן היא דעת הרמב"ם פרק ו' מהלכות שופר סוכה ולולב הלכה י"ב. וכן הוא מנהג בני תימן הנוהגים כדעת הרמב"ם.

2. ואין מברכים 'אשר קדשנו במצותיו וציונו על ישיבת סוכה' כמו שמברכים 'על אכילת מצה', לפי שבאכילת מצה יכול לפטור עצמו בכזית בלבד, אבל בסוכה צריך 'תשבו כעין תדורו', ולכן מברכים 'לישוב בסוכה' שמשמעות הדבר ישיבת קבע ופעמים הרבה - אליה רבה בשם ספר התניא הביא דבריו בכף החיים ס' תרמ"ג אות י'.

4. שם. ודווקא כשיצא יציאה גמורה כמבואר, אולם אם יצא לעשות צרכיו או להביא דבר מה לסוכה, אינו צריך לברך שנית, שהרי לא הסיח דעתו - שם במ"ב.

בשעה שאומר תיבת 'בסוכה' יכוון שתיבת סוכה

שְׁמֵבֶרֶךְ בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, פּוֹטֶרֶת אֶת זְמַן הַשְּׁהִיָּה וְהַשְּׁנָה בְּסֻכָּה שֶׁהֵם טְפִלִּים לְאֲכִילָה.⁵

נְהַגוּ שְׂאִין מְבָרְכִים 'לִישֵׁב בְּסֻכָּה' אֶלָּא רַק בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה,⁶ כְּפִי שְׂיִתְבָּאֵר לְהֵלָן.

מקורות והערות

5. שם בטור בשם רבינו תם ובמ"ב ובכף החיים שם. ואף על פי שהשינה חמורה מהאכילה, שהרי אוכלים עראי חוץ לסוכה ואין ישנים עראי חוץ לסוכה, מכל מקום כיון שהאכילה היא העיקר, היא פוטרת את
- השינה - שם בטור.
6. אמנם, בני תימן הנוהגים כדעת הרמב"ם, נוהגים לברך 'לישב בסוכה' מיד כשנכנסים לסוכה, ולא רק בשעת האכילה.